

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4590	20 september 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 62/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4590, d.d. 20 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
62/91

(Afgesloten 201100 SEP 1991)

Kroatië

Hoewel de gevechten in Kroatië enigszins lijken te zijn afgenomen, was ook gisteren in diverse Kroatische regio's sprake van hevige botsingen. Met name werden gevechten gemeld uit de omgeving van Vukovar aan de grens tussen Servië en Kroatië, en rond de omstreken plaats Okucani aan de snelweg Zagreb-Belgrado. Het staakt-het-vuren dat eerder deze week gesloten is, wordt door alle bij het conflict betrokken partijen genegeerd.

De Kroatische regering heeft gisteren duidelijk gemaakt dat de blokkades van installaties van de federale strijdkrachten (JNA) in Kroatië door de Kroatische (para-)militaire organisaties zullen worden voortgezet tot het leger zich volledig zal hebben teruggetrokken uit Kroatië. In dit verband werd een nieuw succes gemeld in de vorm van de capitulatie van de JNA-kazerne in Varazdin aan de Kroatisch-Sloveense grens. Deze ontwikkeling bevestigt niet alleen eerdere vermoedens dat binnen de Kroatische top de voorstanders van de "harde lijn" de overhand hebben, maar zal ook bijdragen aan een (verdere) verbetering van het moreel van de Kroatische militairen. Een medewerker van de Kroatische president Tudjman gaf aan dat dit mede verband hield met het feit dat Kroatië recent nieuwe wapens had verworven.

Inmiddels worden omvangrijke troepenbewegingen gemeld van de JNA. Gisteren zijn uit diverse garnizoenssteden in Servië/Vojvodina (waaronder Sabac, Smederevo, Sremska Mitrovica) kolonnes vertrokken in de richting van Kroatië. Deze kolonnes bestaan uit tanks, gepantserde personeelsvoertuigen en vrachtwagens met militairen. De sterke is nog niet bekend, maar naar schatting zouden de kolonnes meer dan 100 tanks bevatten. Gezien de (oorlogs)sterkte van de betreffende garnizoenen behoort een personeelsbestand van enkele duizenden militairen tot de mogelijkheden. Volgens meldingen van de Nederlandse Defensie-attaché zou de sterkte mogelijk zelfs equivalent kunnen zijn aan die van twee Nederlandse divisies.

Voorafgaand aan deze troepenbewegingen heeft de JNA reeds op enige schaal reservisten opgeroepen, met name ook uit Montenegro. Gisteren is een volledige mobilisatie afgekondigd voor het Eerste Militaire District (MD), dat Noord-Servië en Bosnië-Herzegovina omvat. Deze maatregelen zijn waarschijnlijk zowel bedoeld om de gemelde troepenbewegingen mogelijk te maken als, ook om de door de verplaatsing van parate troepen opengevallen plaatsen in te nemen. Waarschijnlijk bestaan de kolonnes waarover nu sprake is, overwegend uit Servische reservisten. Aangenomen kan worden dat de betreffende troepen politiek en militair zeer betrouwbaar zijn voor de (grotendeels Servische) legerleiding.

Er bestaat nog geen zekerheid over de bedoelingen achter deze troepenverplaatsingen. Het ligt echter voor de hand dat de JNA zich ten doel heeft gesteld het beleg van de JNA-kazernes in Kroatië te doorbreken. Hierbij zou in eerste instantie kunnen gedacht aan de kazernes in en om Osijek (Slavonië). Ook is een aanval op Okucani denkbaar, hetgeen overigens in feite zou neerkomen op JNA-steun aan de Servische strijdgroepen in Kroatië.

Het is echter niet uitgesloten dat ook het ontzet van de JNA-vestigingen rond de Kroatische hoofdstad Zagreb, waaronder het hoofdkwartier van het Vijfde MD, doel van de actie is. In dat geval is niet alleen een grootschalige militaire confrontatie met de Kroatische (para-)militaire organisaties te verwachten, maar ook een JNA-optreden met als doel de politieke speelruimte van de Kroatische regering ernstig in te perken. Een dergelijk optreden van de JNA zal echter met vele (militaire en politieke) onzekerheden gepaard gaan. Het is lang niet zeker of het leger met de momenteel beschikbare middelen in staat zal zijn deze doelstelling te bereiken.

In de Joegoslavische pers is gemeld dat eerder deze week bij de gevechten rond Okucani een Nederlander is omgekomen. Hoewel formele bevestiging hiervan niet is verkregen, geeft een Joegoslavisch persbureau aan dat het slachtoffer was gekleed in het uniform van de Kroatische Nationale Garde (KNG). Hij zou sinds eind augustus in dienst zijn bij de KNG. Het is denkbaar dat de betreffende persoon van Kroatische afkomst was. Desondanks lijkt het betreffende bericht te bevestigen dat de KNG buitenlanders in dienst heeft. Het incident zou, eventueel in combinatie met eerdere berichten dat Kroatië gebruik maakt van (afgedankte) Nederlandse legerjeeps, in de toekomst kunnen worden aangevoerd ter ondersteuning van de Servische opvatting dat Nederland zich anti-Servisch opstelt.

Bosnië-Herzegovina

In verband met de mobilisatie van het Eerste MD is vermeldenswaard dat de regering van Bosnië-Herzegovina gisteren heeft verklaard de medewerking aan de opkomst van dienstplichtigen aan de JNA te staken "om geen bijdrage te leveren aan de toename van de spanningen in Joegoslavië". Integendeel eist zij de "demobilisering van daarvoor in aanmerking komende dienstplichtigen", hetgeen verband houdt met het feit dat de JNA de dienstitijd van een aantal dienstplichtigen eenzijdig heeft verlengd met het oog op de gespannen toestand in het land.

Deze stap van de Bosnische regering past in de voortdurend verslechterende betrekkingen tussen haarzelf en de JNA, die is ontstaan omtrent de (door de legerleiding afgewezen) eis dat Bosnische dienstplichtigen alleen dienst zouden doen in de eigen republiek. Er bestaat ongetwijfeld ook verband met recente Servische pogingen om etnische onrust te creëren in Bosnië-Herzegovina, als gevolg waarvan de Bosnische regering toenadering heeft gezocht tot Kroatië. Op korte termijn zal de Bosnische stap geen grote gevolgen hebben. De breuk met de JNA geeft echter aan dat het Bosnische bewind de kans op uitbreiding van de tegenstellingen tussen Serviërs en Kroaten naar Bosnië-Herzegovina zeer groot acht.

Servië

De Servische president Milosevic heeft opgeroepen tot het ontslag van zijn Kroatische collega Tudjman en federaal minister van Defensie Kadijevic omdat de strijdkrachten onder hun commando zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van het staakt-het-vuren. Met betrekking tot laatstgenoemde sluit Milosevic hiermee aan bij de gisteren vermelde opstelling van federaal premier Markovic.

Het is denkbaar dat Milosevic hoopt dat Kadijevic, die voorstander is van een gematigde lijn, zal worden opgevolgd door een vertegenwoordiger van de meer uitgesproken pro-Servische vleugel in het officierskorps, mogelijk de Chef van de Generale Staf Adzic. Gezien de etnische polarisatie in de JNA, waarbij de Servische component steeds dominantier wordt, zou een dergelijk mutatie zeer voor de hand liggen, waardoor de JNA een nog sterker pro-Servische opstelling zou gaan innemen.

Internationale vredesinspanningen

Op de gisteravond gehouden WEU-bijeenkomst is besloten dat de WEU de mogelijkheden gaat onderzoeken om de veiligheid van de momenteel reeds in Kroatië (en Slovenië) aanwezige EG-waarnemers te vergroten, zodat dezen hun werkzaamheden effectiever zouden kunnen verrichten. Hoewel na afloop werd gesteld dat dit een eerste stap zou kunnen vormen voor de uitzending van een vredesmacht naar Joegoslavië, werd benadrukt dat deze een niet-militair karakter zou dragen. In dit kader werd de noodzaak van verder overleg in VN- en CVSE-kader onderstreept. Overigens werd de uitvoering van de WEU-maatregelen afhankelijk gesteld van een effectieve wapenstilstand in Kroatië en de instemming van alle bij de conflicten betrokken partijen. Gezien de militaire situatie in Kroatië en de bezwaren van de kant van met name Servië en de JNA tegen buitenlandse interventie, moet er van worden uitgegaan dat de omstandigheden voor een dergelijk initiatief momenteel ongunstig zijn.

Hoge functionarissen van de VN hebben aangegeven dat de VN aandacht zou kunnen wijden aan de situatie in Joegoslavië als de EG-initiatieven gefaald zouden hebben. In dit verband is overigens tevens vermeldenswaard dat Canada in verband met de oplopende spanningen in Kroatië zou hebben verzocht om een zitting van de VN-Veiligheidsraad. Hiermee wordt in feite tegemoet gekomen aan het verzoek van de voorzitter van het Joegoslavische federale presidium, de Kroaat Mesic, die deze week (feitelijk op persoonlijk gezag) verzocht om VN-bemoeienis. Dit houdt verband met de aanhoudende Kroatische pogingen het conflict in Kroatië te internationaliseren en mogelijk erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid te verwerven. Overigens is het in de huidige omstandigheden niet duidelijk op welke wijze de VN de situatie in Joegoslavië zou kunnen beïnvloeden.

De gisteren gehouden zitting van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië is vrij snel verdaagd omdat er grote onenigheid bestond tussen de Joegoslavische deelnemers omtrent de verantwoordelijkheid voor de bestandsschendingen in Kroatië. Voorzitter Carrington heeft voor 26 september een nieuwe bijeenkomst aangekondigd. Het is echter vrijwel uitgesloten dat besprekingen in de nabije toekomst zullen leiden tot overeenkomst tussen de Joegoslavische deelnemers. Gevreesd moet worden dat de conferentie zonder enig resultaat zal blijven.

De Sovjet Unie

De Sovjet regering heeft gisteren officieel verklaard dat de wapenleveranties aan Joegoslavië vrijwel geheel zijn stopgezet. Hoewel de Sovjet Unie zich niet formeel heeft aangesloten bij het internationale embargo op wapenleveranties aan Joegoslavië, moet de genoemde stap toch worden gezien als een belangrijk signaal. De Sovjet Unie vormt de belangrijkste buitenlandse wapenleverancier van de JNA. Gezien echter het feit dat het grootste gedeelte van de JNA-uitrusting, met name de eenvoudige wapentypes, binnenslands worden geproduceerd, zullen de gevolgen van de Sovjet maatregel voor de inzetbaarheid van de JNA pas op langere termijn zichtbaar worden.

Conclusie/vooruitzicht

De internationale vredesopgingen met betrekking tot Joegoslavië verkeren in een impasse. Een voortzetting van de strijd in Kroatië is vrijwel onvermijdelijk. De JNA maakt zich op voor een vergroting van de inzet tegen Kroatië. Initieel doel is waarschijnlijk het ontzet van de JNA-installaties in (Oost-)Kroatië. Een militair optreden ter beperking van de politieke speelruimte van de Kroatische regering behoort ook tot de mogelijkheden. Het is echter niet zeker of de JNA in staat zal zijn deze doelstelling te realiseren.